

ZATÍM D:

- **NEJEDNOTNÁ LINIE VÝKLADU (CHYBÍ ÚVOD, INFCE, KTERÉ BY MĚLY BÝT UVEDENY V PRVNÍ KAPITOLE JSOU DÁLE V TEXTU)**
- **KAPITOLA O OSOBÁCH BEZ DOMOVA NEOBSAHUJE INFORMACE O RŮZNÝCH TYPECH OSOB BEZ DOMOVA, KTERÉ BY VÁM UMOŽNILY IDENTIFIKOVAT RŮZNÉ MOTIVY A TEDY I PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ!!!**
- **KAPITOLA O INDIKÁTORECH (OTÁZKÁCH TESTUJÍCÍCH PRINCIPY MERTONOVY TEORIE ANOMIE A STRATEGIE ÚNIKU NEOBSAHUJE ŽÁDNÉ OTÁZKY**
- **V ZÁVĚRU ZVAŽTE I JINÉ TEORIE BEZDOMOVECTVÍ POPLATNÝCH JEDNOTLIVÝM TYPŮM OSOB BEZ DOMOVA A NIK POUZE TEORII SOCIÁLNÍ KONTROLY!!!**

Bezdomovci optikou Metronovy Teorie anomie

DOPLŇTE:

Úvod

Zvolené téma a důvod jeho výběru. Cíl práce. Struktura kapitol a jejich zdůvodnění.

Bezdomovectví

Dle FEANTSA (evropské federace národních organizací pracujících s bezdomovci). Jsou bezdomovci lidé: 1. bez přístřeší (stav bez přístřeší je definovaný jako spaní mimo klasické ubytovací kapacity a je tou nejviditelnější formou bezdomovectví) 2. bez bytu (v této kategorii jsou lidé, kde navzdory přístupu k nouzovému ubytování nebo dlouhým pobytům v institucích může dojít k označení určitých jedinců za bezdomovce kvůli nedostatku vhodné podpory, která by usnadnila a vedla k sociální neintegraci, lidé, kteří jsou donuceni žít v institucích kvůli nedostatku bydlení, které by splňovalo jejich potřeby, bývají v důsledku tohoto stavu označeni za bezdomovce) 3. bydlení v nejistých podmínkách 4. bydlení v nepřiměřených podmínkách. První dvě kategorie jsou v ČR označovány jako „ zjevné bezdomovectví“, druhé dvě kategorie jako bezdomovectví latentní (Petřík M, a kol.2006). Dle zákona č. 100/1998 Sb., O sociálním zabezpečení, a prováděcí vyhlášky MPSV č.182/1991 Sb. V platném znění, se bezdomovci považují za osoby společensky nepřizpůsobivé.

Bezdomovectví je extrémní vyloučení ze života společnosti. Postoj české společnosti k lidem bez domova je většinou negativní. Příčiny vzniku bezdomovectví vidí společnost nejvíce v individuálním selhání člověka. Nejčastěji jsou bezdomovci pokládáni za líné, lhostejné, zbabělé a nezodpovědné osoby, bez zájmu zapojit se do společnosti. Ve skutečnosti mají lidé bez domova stejné potřeby jako běžná populace ale vlivem kombinace různých životních událostí na jejich uspokojení rezignují. (Faldynová, Orgoníková, 2006). Jaké jsou tedy nejčastější příčiny bezdomovectví?

ZCELA ABSENTUJÍ MOTIVY BEZDOMOVECTVÍ, DIFERENCE MEZI RŮZNÝMI SKUPINAMI OSOB BEZ DOMOVA A JEJICH PROJEVY, VŠE S OHLEDEM MOŽNÉ DIFERENCUJÍCÍ PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ

Teorie anomie

Pokud bychom se podívali na bezdomovce jako na líné, lhostejné zbabělé a nezodpovědné osoby, bez zájmu zapojit se do společnosti, jak je dle Faldynové a Orgoníkové (2006) vidí většina české společnosti, mohli bychom na ně nahlížet například optikou teorie anomie Roberta Kinga Mertova. Merton tvrdí, že deviace není výsledkem patologické osobnosti, ale produktem společnosti a její kultury. **JENŽE MERTON NENÍ PŘEDSTAVITELEM ETIKETIZACE, ČI MARXISMU, ALE NAPĚTÍ VYTVÁŘENÉM VĚDOMÍM POZICE DRŽITELŮ TĚCHTO POZIC A NIKOLI EXTERNÍMI SILAMI, TJ. NÁZOREM VEŘEJNOSTI, JAK TO TVRDÍTE VY!** Dle Mertova vzniká anomie mezi společenskými a kulturními cíly, které jsou všeobecně uznávané společností a legitimními prostředky, kterými lze cílů dosáhnout. Merton uvádí několik typů výsledné anomie jako způsobu individuálního přizpůsobení se, na tlaky, které na jedince působí v rámci sociální struktury (Merton 1968, cit dle Feathersotone a Deflem 2003). Nejběžnější způsob adaptace je shoda. Jedinec přijímá jak kulturní cíle, tak institucionalizované prostředky, za pomoci kterých lze cílů dosáhnout. Mezi deviantní alternativy patří únik. To znamená, že jedinec odmítá jak společenské cíle tak prostředky pro jejich dosažení. Další deviantní alternativou je poměrně neobvyklá adaptace rebelie, to je naprosté odcizení a aktivní odmítání cílů společnosti a prostředků dosahování. Ritualismus nastane, když institucionalizované prostředky k dosažení společenských cílů jsou dodržovány navzdory skutečnosti, že cíle sami o sobě jsou mimo dosah a možnosti jedince. Poslední způsob adaptace je inovace. Jedinec přijímá všeobecně uznávané kulturní a společenské cíle, ale odmítá institucionalizované prostředky k jejich dosažení. Inovace nastane, když jednotlivec přijímá kulturní důraz na dosažené hodnoty, aniž by měl stejně silně internalizované institucionální normy, kterými se řídí způsoby a prostředky pro jeho dosažení (Merton 1968, 195, cit dle Feathersotone, R., Deflem, M. 2003). **PROČ ZDE PÍŠETE O VŠECH TYPECH ADAPTACE A NIKOLI POUZE O ÚNIKU, KTERÝ MÁ EXPLICITNÍ VAZBU NA OSOBY BEZ DOMOVA?**

V případě, že dostupné institucionální prostředky nevedou k úspěchu, volí někteří jedinci jako způsob adaptace únik (vyřazují se ze společnosti). To znamená, že neuznávají ani její hodnoty, ani její normy a pravidla. Jsou to lidé, kteří od společnosti nic neočekávají ale zato netrpí pocitem frustrace, který by je provázel, pokud by se snažili od společnosti něco získat. (Kubátová 2010: 51) Únik může nabývat různých podob. Např. tuláctví nebo požívání omamných látek (Šubrt, Balon, 2010). Únik, rezignace na společensky uznávané hodnoty i na legitimní prostředky k jejich dosahování může být tedy jedním z mnoha důvodů bezdomovectví. Je tomu ale opravdu tak, nebo mezi příčinami vzniku bezdomovectví převažují jiné příčiny? **ODPOVĚZTE ZDE NA TUTO ÚVAHU!**

Indikátory umožňující testovat platnost teorie anomie Roberta Kinga Metrona

Indikátor je pozorovatelný fakt, jenž je manifestací nějakého jiného faktu, který ale pozorovat přímo nemůžeme (Janoušková, Maršák, 2008). Pokud budeme předpokládat, že lidé bez domova rezignovali jak na společensky uznávané hodnoty tak na legitimní prostředky k jejich dosahování dle Mertonovi teorie anomie pak musíme předpokládat, že bezdomovci

rezignovali i na hodnoty jako je slušné bydlení, vhodné zaměstnání vyhovující rodinné vztahy či vztahy s přáteli. Nebo také, že tahle rezignace byla příčinou toho, že všechny nebo, většinu těchto hodnot ztratili. Že o ně už nestojí. Indikátory, které by nám mohli potvrdit nebo vyvrátit platnost Mertonovi teorie anomie bychom mohli nazvat „Nezájem o lepší bydlení, o zaměstnání, odpovídající příjem, dobré rodinné vztahy“?. Nebo bychom také indikátor mohli nazvat jako spokojenost se současným stavem. Další indikátor by mohl být způsob, jakým se z občanů stali bezdomovci. Zda to byla souhra nešťastných náhod nebo jen důsledek rezignace těchto lidí na všechny společenské hodnoty. **INDIKÁTORY BYSTE MĚLA ALE EXPLICITNĚ STANOVOVAT NA ZÁKLADĚ KONCEPTU ÚNIKU A TEORIE ANOMIE!!!!**

Dotazníkové šetření potřeb lidí bez domova v Jihomoravském kraji mimo jiné zjišťovalo: Co bylo příčinou ztráty jejich domova a co těmto lidem brání získat vlastní bydlení. Na otázku: *Jak jste přišel o střechu nad hlavou?* Uvedlo 30,1% mužů a 52,4% žen tzv. jiné důvody, které vedly ke ztrátě bydlení. Mezi nejčastěji uváděné jiné důvody patří především „neshody v rodinných a partnerských vztazích, např. “rodiče mě vyhodili, druh si našel jinou a mě vyhodil, manžel mě mlátil“ atd. Při stanovování příčin, které vedly ke ztrátě domova se téměř nikdy nejedná o samostatnou životní událost, ale o působení několika méně závažných příčin. Lidé bez přístřeší často nejsou schopni sami posoudit, co bylo v jejich případě prvotní příčinnou ztráty bydlení. Uvědomují si pouze události, které bezprostředně předcházeli ztrátě bydlení, a nevnímají je jako důsledek dlouhodobých a hlubokých rodinných problémů. U mužů byl na druhém místě mezi důvody, které vedly ke ztrátě bydlení, uváděn rozvod (rozvod má větší dopad na bytovou situaci mužů, vzhledem k tomu, že v bytě manželů zůstává po rozvodu obvykle žena s dětmi). Na otázku: *Co Vám brání získat vlastní bydlení?* Odpovědělo 53,7% mužů a 35,7% žen absenci vlastního příjmu. Ženy si pravděpodobně více uvědomují, že ani zajištění stálého příjmu není dostačující k získání vlastního bydlení (Faldynová, Orgoníková, 2006).

Prioritami lidí bez domova, a to u mužů i žen je získání vlastního bydlení (91% mužů a 97,6% žen) a zajištění dostatku finančních prostředků pro přiměřenou životní úroveň (80,5% mužů a 86,5% žen). Tato čísla jsou důkazem toho, že převážná většina osob bez přístřeší nerezignovala a má stále touhu zařadit se do společnosti (Faldynová, Orgoníková, 2006). Dle dotazníkového šetření také lidé bez domova strádají tím, že nemají blízkého člověka, který by jim byl oporou. Nalézt oporu v někom blízkém by si přálo 65,1% žen a 56,8% mužů. Potřebu být v sociálním kontaktu s jinými lidmi prožívají obě pohlaví téměř shodně (23% žen a 21,8% mužů). 27% žen a 22,6% mužů by mělo zájem doplnit si vzdělání a zvýšit si svoji kvalifikaci. Jen 16,9% mužů a 2,4% žen vnímá jako problém svou závislost na alkoholu, drogách nebo hracích automatech. Šetřením bylo dále zjištěno, že většina osob bez přístřeší se řadí do kategorie nezaměstnaných. Tyto osoby nemají dostatek informací o situaci na trhu práce. Nemají dostatek zkušeností se zaměstnavateli a u výběrových řízení neobstojí v konkurenci ostatních uchazečů. Většina osob bez přístřeší má řadu zdravotních, psychických a rodinných problémů. Nejsou schopni nést odpovědnost za svůj vlastní život, nemají sílu motivaci a schopnosti řešit svou životní situaci. Jejich problémy se tak kumulují a neřeší (Faldynová, Orgoníková, 2006)..

Tyhle čísla naznačují, že jen malá část bezdomovců rezignovala na společenské hodnoty a tudíž jen pro malou část lidí bez domova bychom mohli hledat vysvětlení jejich životní situace v Mertonově teorii anomie. **TOTO BY MĚLO BÝT SOUČÁSTÍ PRVNÍ KAPITOLY O OSOBÁCH BEZ DOMOVA!**

Bezdomovci v Brně

Dne 1.3.2006 bylo ve městě Brně provedeno sčítání bezdomovců. Toto sčítání proběhlo v lůžkových zařízeních pro bezdomovce, v nočních centrech (zařízení pro bezdomovce, v nichž je možnost přečkat noc bez nároku na lůžko, v institucích kde se vyskytují i lidé bez domova jako jsou např. nemocnice, v komerčních ubytovnách. Dále bylo provedeno sčítání v terénu v MHD a samosčítání. Bylo zjištěno, že celkový počet bezdomovců na území města Brna je 1 179 osob, z toho 852 (72,5%) mužů a 327 (27,5%) žen. Pro potřeby sčítání byly vytvořeny tři věkové kategorie. Mladí dospělí do 25 let 63 + 51 osob, dospělí ve věku 26 až 60 let 711 + 257, a kategorie nad 60 let 74 + 19. Třetina bezdomovců byla v době sčítání v lůžkových azylových zařízeních pro ně určených. Kapacita těchto zařízení byla naplněna na 93%. V Brně je 472 lůžek v azylových zařízeních, z toho nestátní neziskové organizace disponují 238 místy a zařízení provozovaná městem Brnem mají 234 lůžek. Uvedené počty azylových lůžek jsou včetně zařízení pro matky s dětmi, ve kterých bylo v době sčítání 105 dospělých osob. Značné množství sčítaných osob bylo sečteno v různých převážně zdravotnických institucích. Zůstává velkým otázníkem, jak velký počet bezdomovců sečtených v terénu či samosčítáním by mělo zájem využít azylového ubytování. V době sčítání některých azylových zařízení nebylo využito na 100%. Několikanásobně vyšší zastoupení mužů mezi bezdomovci se očekávalo, otázkou je, zda nejsou ženy více ohroženy bezdomovectvím latentním, upřednostňují bydlení na úkor jiných sociálně patologických jevů, třeba domácího násilí (Petřík a kol, 2006).

Dle sociální pracovnice Diecézní charity Brno Jany knoflíčkové: "Otázka bydlení bezdomovců je nejen pro Brno bolavý problém. Brno je velké město, a proto se do něj hojně stahují i lidé bez domova, kteří mají trvalé bydliště mimo území Brna. Přebývají tady různými způsoby. Někdo se ubytuje na Armádě spásy nebo v jiných zařízeních, jiní přespávají venku nebo ve svých boudách (Kopřivová, 2006).

Někteří vytvářejí chatrče ze sesbíraného materiálu. Někteří najdou přístřeší v poměrně komfortních (v protikladu k těmto, zřejmě nejhorším způsobům přežívání) chatkách v některých z brněnských zahrádkářských kolonií. Jsou to chatky, do kterých dlouhodobě nikdo nechodí. Tip na takové domky jim dá obvykle někdo, kdo již na podobném místě bydlí. Do chatky se pak ilegálně nastěhují. Dle streetworkera Václava Krabici. Dalšími možnostmi provizorního přespávání v Brně jsou podchody či různá jiná krytá místa. V létě bezdomovci přespávají v parcích, na terasách Denisových sadů nebo pod Špilberkem. Především mladí lidé obývají squaty v opuštěných domech (Kopřivová, 2006).

Dle streetworkera Václava Krabici ze střediska sociálních služeb Armády spásy v Brně bezdomovci skončí na ulici z různých důvodů. Najdeme mezi nimi vzdělané lidi, kteří se dostali do soukolí událostí a nejsou schopni si s krizovou životní situací poradit, stejně jako kočovníky, kteří si tento způsob života vybrali jako alternativu k většinové společnosti. Početnou skupinu tvoří lidé, kteří se vrátili z výkonu trestu a nejsou schopni se začlenit do společnosti. Mezi bezdomovci je také velký podíl mladých lidí, kteří z různých důvodů museli opustit místo, kde původně žili. Mohou to být například děti z výchovných ústavů, dětských domovů či tradičních rodin. Specifickou skupinu tvoří Slováci, kteří odjeli ze své domovské země. Hledat práci u nás (Kopřivová, 2006).

Dle Kopřivové část bezdomovců jsou bezdomovci z přesvědčení (takzvaní tuláci). Žít jako tulák je ve své podstatě o hodně jednodušší styl života, než jaký vede většinová společnost. Bezdomovci z přesvědčení se nepodřizují žádným pravidlům a nemají ani žádné povinnosti.

Tato svoboda je však vykoupena absencí požitků jako např. kvalitní strava, pohodlné bydlení nebo relativní dostatek financí. Uvažovat o návratu do společnosti je pro mnoho bezdomovců nemyslitelné. Na svoji svobodu a život si už zvykli. Přežívání na ulici je naučilo skromnosti. Vystačí si s tím, co mají. Zabývají se pouze krátkodobými problémy. Co bude za měsíc je však nezajímá. Žijí tady a teď (Kopřivová, 2006).

Z dotazníkového šetření, z dat ze sčítání i z výpovědí sociálních pracovníků a streetworkerů vyplývá, že bezdomovectví se zdaleka netýká jen lidí, kteří by rezignovali na společenské hodnoty a na prostředky, kterými se jich dá dosáhnout. Jen malá část bezdomovců jsou bezdomovci z přesvědčení, kteří neuvažují o návratu do normální společnosti jsou na život na ulici zvyklí a dá se předpokládat, že takový život je pro ně jakási forma úniku před nároky, které na ně klade společnost. **TOTO BY MĚLO BÝT SOUČÁSTÍ PRVNÍ KAPITOLY O OSOBÁCH BEZ DOMOVA!**

Jiné vysvětlení bezdomovectví:

Další teorií, která by mohla vysvětlit bezdomovectví je teorie Sociálních pout Travis Hirschiho. Je to teorie sociální kontroly, která tvrdí, že každý člověk je ke společnosti připoután několika pouty. Tyto pouta jsou attachment, commitment, involvement a belief. Když některé z těchto pout chybí, nebo je porušeno, dochází k deviantnímu chování. Attachment je připoutání jedince k ostatním lidem ve společnosti. Commitment je síla racionálního závazku jedince ke společnosti. Souvisí s tím to že lidé dodržují normy především kvůli strachu z důsledků při jejich porušení. Involvement je angažovanost v konkrétních aktivitách. Když je člověk vázán denním režimem, nemá příležitost pro deviantní chování. Belief je víra ve společnosti uznávané hodnoty, porušení norem vede v oslabení víry v tyto normy (Hirschi, 1969, cit dle Šimčík, 2011).

A JINÁ VYSVĚTLENÍ PODLE TYPU OSOB BEZ DOMOVA?

Použitá literatura:

- Feathersotone, R., Deflem, M. (2003). Anomie and Strain: : Context and Consequences of Merton's Two Theories, *Sociological Inquiry*, Volume 73, Issue 4, pages 471–489, November 2003

-Janoušková, S., Maršák, J., (2008), Indikátory – významný prostředek našeho poznání, *Pedagogika* 2008/29

-Kopřivová, J., (2006), Jak se bydlí brněnským bezdomovcům, *Sociální práce* 4/2006, Brno, Asociace vzdělavatelů v sociální práci.

- Faldynová, Z., Orgoníková, L., (2006). Dotazníkové šetření potřeb lidí bez domova v Jihomoravském kraji, *Sociální práce* 4/2006, Brno, Asociace vzdělavatelů v sociální práci

- Kubátová, H., (2010). Sociologie životního způsobu. Grada Publishing, Praha

- Petřík, M., Zukalová, S., Sejbal, J., Kosorin, P., Projekt Sčítání bezdomovců v městě Brně, Sociální práce 4/2006, Asociace vzdělavatelů v sociální práci, Brno

- Šimčík, P.(2011). Problémy bezdomovectví perspektivou mužů a žen bez domova, Bakalářská práce, Masarykova univerzita Brno, Fakulta sociálních studií, Katedra sociální politiky a sociální práce

- Šubrt, J., Balon, J., (2010). Soudobá sociologická teorie. Praha. Grada Publishing